

pre'ngriji de acésta sörte a Ungariei, pentru ca ei au din colo de hotarele acestui statului vecini si rudenie. Insiira apoi mesurile ce le a luatu facia de acésta alegere, cum a poruncitu adeca procurorilor de statu a trage in cercetare pre agitatori si cum s'au facutu mai multe arestári (strigate din töte pärtile „pre puciu“); cum la cererile din diférite pärti, ca se faca pasii necesari, pentru ca ampoiati se se lasa de presiunea si tiranisarea cea fara de mesura asupra poporului — densulu a respunsu, ca nu póte lucrá altfelu, decâtu a demandá ampoiatiilor a purcede cu cea mai mare strictetia. Spune mai departe, ca alegerea a trebuitu se se sistodie, bolnavindu-se presedintele si incheia cu promisiunea, ca dupa ce i se va reportá mai detaiatu despre töte si va tiené de detorintia a dá si densulu unu reportu detaiatu in acésta privintia.

Interpelantele dica, ca este multumitu cu respunsulu ministrului.

Eduard Horn interpelédia pre ministrulu-presedinte in privintia liferării pentru armata — intrebându-lu, deca are de cugetu a face pasii necesari, ca prin modificarea conditiunilor in esierirea de oferte se póta participá la liferarea pentru armata comuna si industri'a unghuresca? Se va predá ministrului-presedinte.

Min. de cultu si instructiune publica subterne unu proiectu de lege pentru cladiria unei clini i chirurgice la universitatea de Budapesta cu rogarea, ca acol'a se se predéa comisiunei financiari.

Carolus Eötvös subterne reportele comisiunei de imunitate pentru estradarea deputatiilor: Adam Lázár si Vincintiu Babesiu; ér L. Kovács subterne reportulu comisiunei de economia, relativu la bugetulu casei pe ianuaru.

Se decide tiparirea acestoru proiecte.

Se trece apoi la ordinea dilei: desbaterá petitiunilor, cuprinse in list'a 31. Töte aceste petitiuni se resólvá, dupa prpunerea comisiunei fara nici o obiectiune; cu ce siedintia se incheia.

In cestiunea honvediloru.

De cátuva timpu inóci, de candu cei cari conducú astadi destinele statului nostru s'au convinsu, ca pe langa risipirea de pana acum nu mai merge, si ca este neaperatu de lipsa, ca cu ori-ce pretiu se se reduca trebuintiele si spesele statului, — s'a vorbitu tare multu si despre honvedii. Patrioti magiari emintii 'si redicára vocea, ca acéstu genu de armata, ori cátu este ea de draga natiunei suverane, pentru unu timpu se nu se mai inmultiesca. Altii din contra cu ministrulu Szende in frunte vedu salvarea tierii numai in inmultirea si dezvoltarea acestei armate. Standu lucrulu astfelu, se vorbimú deci si noi ceva din punctulu nostru de vedere in acésta cestiune.

Renumitul barbatu francesu Charetou a disu odata ca: „banii, cari se platescu pentru sustinerea armatei natiunale, nu sunt altu-ceva, decâtu unu tribut ce-lu platescu statulu pentru sustinerea existintiei sale.“ Privindu acum la starea de astadi a ómenimeii preste totu, in statu, trebuie se aprobámu si noi acéstu principiu. Este destulu de dorerosu pentru ori ce omu cu sentiaminte umane, ca este asiá; dar impregiurárele timpului, neaternatörice de la noi cerendu astfelu, trebuie se ne calcámu pre consciintia si se dicemú, ca armata permanente, ca si multe alte institutiuni din lume, este unu „malum necessarium“ si ca atare trebuie sustinuta. Nimicu nu impedece mai tare pre omu in dezvoltarea sa ca banii si poterile cele multe, ce costa pe ómenime sustinerea unei armate. Abstragendu de la impregiurarea, ca ea este caus'a de se incepu asia de usioru cátea resbele, ce sustiescu in modu atátu de barbaru productele maniloru ómenesci de secolu; ea si in pace, dupa sistem'a de astadi, in töte statele rapesece si inghite o multime de lucruri, ce ar trebui se servésca omului pentru mersulu dezvoltării si civilizatiunei sale.

S'a constatatu, ca mai in töte statele se intrebuintiedia aprópe pan la diumetate din bugetulu anualu alu statului pentru sustinerea armatei. Una aparintia destulu de trista acésta, candu ea dovedesce ca din caus'a armatei — trebuie se patimésca in ori ce statu chiar si institutiunile de cultura, de justitia si altele.

Ou töte acestea, precátn e de adeveratu,

ca astadi pentru sustinerea fia cáruu statulu este de lipsa o armata, intocmai, este de evidinte, ca armata póte se aiba asupra acelu statulu numai atunci influintia salutaria pentru sustinerea lui, deca este acomodata poterii acelu statulu.

Dar lucru tare curiosu aici la noi, precum mergu adeca in statulu nostru cam töte de a 'ndósele, asia se intempla si cu armata. Nu este destulu ca Ungaria platescu sume enorme pentru sustinerea armatei comune, trebuie se sustiena si unu numeru insemnatu de honvedii,

Noi nu avemu nimicu in contra sustinerei honvediloru, din contra 'i dámu acestei armate stim'a cuvonita; mai vertosu ca si fiii natiunei romane compunu o parte nu ne'nsemnata intr'eusa. Nu potemu abdicé insa nici odata de acelu principiu sanatosu, ba senguru ducatoriu la scopu, ca omului seracu nu-i este permisú nici odata a face lucsu. Dar armata nu este lucsu, ba din contra este astadi o absoluta necesitate pentru sustinerea integritatii statului, — astfelu ni va reflectá cineva. Nu-i vom contradice nici decâtu. I vom aretá insa, ca precum mancará si beutur'a, lucruri neaperatu de lipsa pentru sustinerea corpului ómenescu, numai atunci, 'i sunt de folosu, candu ele se intrebuintiedia amesuratu poterii acelu corpulu, la din contra lu veninedia si omóra; — asiá si armata numai atunci este in stare a contribui la sustinerea statului, deca numerulu ei este in mesura si proportiune drépta cu poterile lui.

In statulu nostru, unde astadi totu ce se intreprinde, se face numai pre detoria, ér creditu nici cu cele mai grele conditiuni nu se mai afla nicairi, sustinerea unu numeru insemnatu de armata nu numai ca nu póte ajuta nimicu sustinerei statului; ci din contra ea i grabesce ruin'a. Se desvoltámu mai bine acésta asertiune. Ungaria si a pusu töte poterile se redice institutul de honvedii, intrebuintiandu spre scopulu acésta sume enorme, si dupa cum este cunoscutu, nu bani proprii, ci capitale din afara, pentru cari trebuie se platésca interese mari. Si-a formatu acum, ce este dreptu, prin aceste detorie multi honvedii, bine imbracati, cu arme nove, numai cu ómeni totu de cei vechi. Pentru ca ori cum ar suci si resuci cineva lucrulu, faptu totu remane, ca in armata de honvedii nu este destula inteligentia; ómenii, cari o compunu si conducú, nu au destula scóla. Ca se rectificámu cele disc aici, credemú a fi destulu, se ne provocámu la cuvintele baronului Senyey, carele in dilele acestea se sprimá in comisiunea de 21: „ca Ungaria este in adeveru tare seraca de bani, seracia de inteligentia este insa multu mai mare.“ Cei dela carma au desconsideratu insa, ca preste totu, si in cestiunea, de carea vorbimú, acésta seracia; au intrebuintiatu dreptu aceea facia de honvedii principulu: aide se adunámu cátu de multi, socotindu, ca prin multimea honvediloru, ei voru poté fi tari si mari, fara se cugete, ca multimei, glóteloru le trebuesce si o disciplinare si conducere intielépta. A adunatu dara in armata multime mare, dar lipsindu-i oficiarii n'a potutu se-o redice pe nivoulu altoru armate moderne. Spre a poté apoi trage folosu din banii, cari s'au intrebuintiatu pentru o armata, sunt de lipsa alti bani multi, — bani nu sunt, creditu nu este, medilóce in tíera de a redicá productivitatea cetatieniloru, si prin acésta capacitatea loru de a plati dári mai mari, inca nu esista, — si asiá nu ni mai remane, decâtu a ne intorná la ce am disu mai susu, ca Ungaria prin honvedii sei numai si-a stricatu, dar de folositu — pace.

Noi romani nu potemu fi nici decâtu in contra honvediloru, ei au misiune frumósa: de a aperiá tier'a de töte atacurile. Noi ne iubimú acésta tíera, pentru ca strabunii nostri au versatu multu sange pentru dens'a.

Poporul nostru este legatu de acestu pamentu prin multe suveniru. Aceste suveniru sunt multu mai puternice, decâtu se nu-i jaca tare la anima binele si prosperarea acéstei tieri. N'avemu dara nici unu motivu d'a fi in contra unei institutiuni ce are de devisa: aperiarea ei. Ne dóre inim'a insa candu vedemú, ca prin dezvoltarea ei in modulu de pana acum tier'a se ruinédia.

Suntemu securi, ca cei cu puterea in mana ne voru dice multe si acum, ca totdeuna, dar orice ni s'ar obiectá, noi totu vomu remané neclatinati pre langa parerea, ca Institutiunea militiei pentru aperiarea tierii

numai atunci póte fi de folosu pentru unu statulu, deca ea are de basa in dezvoltarea sa nosce principia sanatósc. Pana candu Ungaria va riscá dezvoltarea si inffiorarea materiale a statului, pentru redicarea militieloru in modulu de pana acum, — pana atunci nu va poté contribui nimicu nici la sustinerea sa, nici la redicarea védiei in afara. Pentru a poté fara statulu nostru se scape de nuorii cei grei ce-lu apésa acum, se cere pe langa alte multe si reducerea numerului honvediloru si punerea integrii acéstei institutiuni pre alta basa. Pana candu Ungaria este unu statulu seracu, ér cetatienii necapaci de a mai suportá greutatea dárilor, nu-i póte fi nici de cátu spre folosu, a rapí acestoru cetatieni cele mai bune mani de lucru. Reducerea se cere deci cu orice pretiu, pentru ca numai prin acésta póte scapá statulu de spesele enorme, ce le platesce astadi; ér cetatiénulu celu lipsitu, póte dispune de mai multa putere la lucrulu seu. Marturisimú, ca candu ne redicámu vocea pentru acésta, si pretindemú reducerea honvediloru o facemú numai din curatá amore ce-o pastrámu catra acésta tíera, care precum este a unghuriloru, asia este si a nóstra, a Romniloru. Apoi nu o facemú nici din motivulu, ca dóra nu am voi bucurosú se portámu arm'a; strabunii nostrii o au portatu cu fala, ei au versatu cu mare resignatiune multu sange pentru aperiarea tierii, a tronului si a dinastiei. Istori'a statului nostru, ori cátu este de vitregu modulu, in care ea tractédia faptele trecutulu acésti statulu — totu ne spune, ca in Austria, astadi Austro-Ungaria, mai preste totu, pe unde in lupte crancene armatele nóstre au fost victorióse, au fost in focu asia numitele „regimente unghuresci.“ Ei bine „regimentele unghuresci“ dice istori'a; dar aceea credemú, ca nu ni o póte disputá nime, ca in aceste regimente nu ar fi fost, séu mai numai senguri, séu in mare maioritate romani. Noi asia scimú, si o sciu acésta tare bine si cei dela carma, ca soldatulu romanu s'a luptatu in trecutu, ori unde a cerutu interesele tronului si patriei, ca unu leu: fia deci securu oricine, ca nici noi nu suntemu straini facia de arma; ci din contra ne vomu tiené mandri, candu vomu vedé, ca in armata pentru aperiarea tierii, natiunea romana ca atare inca stralucesce printr'unu puternicu contingentu.

Ce pre noi tare ne dóre e, ca celu mai insemnatu motivu, ce-lu aducu dnii magiari pentru sustinerea honvediloru — este: „ca Ungaria are multi inamici inlainturulu tierii.“

Esaminandu acum acestu argumentu ne vine a crede, ca dnii magiari nu sunt in chiaru cu misiunea, ce o au honvedii. Noi numai in trei directiuni potemu presupune indreptata misiunea acéstei armate. Séu se sustiene ea pentru adeverata aperiarea a tierii, séu este indreptata spre nadusirea spiritului natiunaltatiloru, séu apoi este, precum dice „Magyar Politika,“ numai de parada. A sustiené unu statulu seracu o armata pentru parada, nu numai cá-i aduce mare dauna, dar chiar ruina securu. A o sustiené pentru adeverata aperiarea a tierii, asia precum este astadi armata de honvedii nu póte due la scopu, pentru ca sugé töte poterile tierii — si in locu de a o aperiá, o seracesce si omóra. A o sustiené apoi pentru suprimarea inamiciloru din lainturu, sub cari sentielégu dara natiunaltatilo, cele astadi in modu atátu de vitregu tractate, este o mare fatalitate.

Marturisimú, ca tare ne mirámu de acésta. Au nu totu acésti dni sunt acéi-a, cari striga in gur'a mare, in lumea larga, ca in Ungaria prin sistem'a loru de astadi, töte mergu bine, si a nume natiunaltatiele — afora de cátiva agitatori nebuni, sunt pe deplinu multumite cu domni'a cea fericitória de popóra a loru. Ce dara va se dica o atare prevedere? Nu óre tocmai acé se cuprinde adeverulu implicatu, cumca natiunaltatiele sunt nemultumite cu domni'a loru si inca atátu de nemultumite, incátu se se póta asteptá eruptiuni de lupte desperate in contra-le, unde armata comuna n'ar ajunge spre a le potolí? Ne mirámu — dicemú, de domni magiari, cum ei ca ómeni intielepti si buni patrioti nu cauta se previna altfelu, mai securu si mai oftinu, unei atari eventualitati, multumindu adeca acele elemente, tractate astadi in modu neumanu si facendu-si-le cele mai adicte.

Pusetiunea natiunaltatiloru facia de statulu magiaru este dara unu insemnatu punctu saliens — chiar dupa dnii magiari.

intru aperiarea si dezvoltarea statului unghurescu. O recunoscu densii acésta indirectu te toti, si cu töte acestea esperientia de dilele, precum ni aretá siedintia camerei resent. din 6 dec. in modu destulu de celatani ni-i face facia de natiunaltati totu mai resnetoleranti, politic'a loru devinindu totu apesatörice pentru acestea. In colónele acéste fóie s'a disu insa de multe ori, ca nimicu póte ajuta statulu magiaru, decâtu o politica sanatósa facia de natiunaltati. Se o repetá si cu acésta ocaziune si se dicemú, ca nu e morulu celu mare alu honvediloru va se scapá tier'a de periro, ci numai o politica sanatósa facia de töte elementele ce compunu statulu unghurescu. Honvedii, ori cátu ar fi multi, fiindu ca dupa natur'a loru — si in treburu se senta nemultiamirea comuna, numai ca nu potú fi calificati d'a impedi isbucnirile de nendestulare comuna pe un lungu timpu, ci inca le voru insina „Hic Rhodus, hic salta!“ A. B.

Despre activitatea

Delegatiunei congressuale romane in cauza de despartire ierarhica a credintiosilor romani din comunele mestecate.

Se apropia anulu, de candu Delegatiunea nóstra congressuala, in prim'a sa siedintia tionuta la Aradu, in 5/17 februaru 1873, desbatutu si decisu töte actele comisiunale despre pertractáriile efeptuite in mai multe comune mestecate.

Protocolulu despre acea siedintia delegatiunala — dupa cum s'a publicatu la timpulu seu si in „Albina,“ atunci de lo-ur comunicatu Delegatiunei congressuale serbe Carlovitiu, cu recercarea ca, conformu punctulu XVI. alu Invoiei normative, si la Delegatiunea serba se procóda asemenea, cerandu adeca actele comisiunale si pronuncandu-se asupra lor, ca apoi impacatiunile de despartire ale respectiveloru comune atribute reciprocamente, se se póta eexecutá fruminte.

Cu priviro la acele comune, unde se partirea pe calea impacatiunei amice n'a avut locu: Delegatiunea congressuala serba a recercatu, ca se-si dée convoirea pentru partianare la Maestatea Sa, spre a delegámbunalulu regescu din Pesta de foru de I. instatia, in sensulu punctulu XX alu cunoscutulu Invoiei carlovitiene.

Cestiunea acésta insa la Carlovitiu pana astadi nu e resólvita; fiindu-cá Delegatiunea congressuala serbesca, din cauza desarangiarii ierarhice si a stării exceptiunale de acolo, nici odata nu s'a intrunitu spre acestu scopu.

Intr'aceea, — comisiunile delegatiunale miste, la continuele stáruiri ale Delegatiunei nóstre, si chiar la intrevonirea din parte inaltului Ministeriu regiu unghurescu, si-au conatutu si — asia dicendu terminatu operatiunile mai pretutindeni.

Delegatiunea nóstra, parte in conferentia, parte prin presedintele si resp. prin comisiunea ei, n'a lasatu nici unu incidentu neconsideratu, nici o cestiune neresólvita, nici o dubietate neclarificata; ea a fost activa, intru interesulu credintiosiloru, dorind'a se emancipá odata de sub stepanirea bisericeasca straina.

Intre capii dieceseloru concerninti, amemú intre Episcopi'a serbesca de Versatiu, intru a nóstra romana de Caransebesin si fostu escatú conflictu destulu de grave, de privintia iurisdiciei canonice facia de unele comune, cari despartiondu-se prin impacatiune, se si organisara si incorporarú concernintea diecesa natiunala a loru, formamú mai asteptá votulu Delegatiunei serbe de Carlovitiu.

Aceste conflicte au ajunsu la cunoscutia naltului Ministeriu de cultu, si au conatutu Delegatiunei nóstre, dar mai vertosu presedintelui si referintelui ei, fórté multu fatigie, cáci acusi-acusi se cereau felu de felu de desluciri si chiarificári.

Astfelu agendele Delegatiunei nóstre de cestiunea despartirii ierarhice au fost multu tificarie, incátu de la camplanarea din Carlovitiu, statorirea principieloru si puncteloru Invoiei, cu datulu 19 iuniu 1871, pana la diu'a de astadi, au intratu si s'au delibératu nalminte 261 de obiecte esibilitati.

Precum s'a anuntiatu la timpulu seu in acestu pretiuitu diariu, Escelenti'a Sa, parte

in forma de interpelare, nu luă in nume de reu, deca mai înainte de a trece la meritu, mi-iau voia a face unele observări de forma; de-ora ce nu întielegu, cum Dta, carea prin interpelare tragi sabi'a pentru apararea formalităților, totu prin aceea comiti unu actu de infidelitate in contra acelorasi.

Séu Dta tîeni a fi corespundictoriu formelor, ca ignorandu ori-ce incercare de a delatură aici in locu pretinsele diferentie, primul pasu in privint'a asta s'el-u faci in publicitate?

Ori Dta tîeni a fi cu cale, ca atunci candu voiesci a trece de simbolulu modestiei si alu innocentiei, folosindu-Te de limbajulu bunatatei si vis à vis de acea juna dama, carea dupa cum marturisesci, Te-a atacatu in publicitate in unu modu plinu de malitia si rancore, totu atunci se nu pregeti a me teri pre mine, acum la adanci betranetie, pre spinosulu terenu alu polemiloru?

Si cum anim'a Dtale innocentă n'a semtitu nece una remuscare, candu — ca si spre a-ti bate jocu de nescienti'a limbii mele materne, pre bas'a relatării dlui P. R. mi-ai publicatu si pretinsulu respunsu in origine, adeca in limb'a magiara? Cu tôte că Dta ai facutu déjà trist'a experientia, cumca acestui Domnu nu este consulta a se dá totu de un'a crediementu neconditionatu.

In fine me miru, cum Dta, carea esti atátu de versata in formalități, in locu de a Te fi marginitu la precisarea puntelor interogatorie, in privint'a căror'a doresci s'el-Ti respundu, insiri una istoria, pre cătu este de lunga, pre atát'a si de falsa.

Si spre a Ti documentă că intréga interpelatiunea Dtale contine numai ne-adeveruri, nu Te superá, deca voiu cadé si eu pre unu momentu in pecatulu Dtale, incercandume cu respunsulu la meritu, s'el facu totu d'o data si istoriculu Reuniunei nóstre. —

Inca pre la anulu 1860-61, precand am fostu norocoasa a avé in mediloculu nostru pre reverendissimulu d. acum canonicu in Blasiu, *Elia Vlassa*, si pre neuitatulu, fostu vice-comite, *Ioanu Groze*, sub conducerea intielépta a acestoru duoi barbati, cari au avutu tari'a si capacitatea d'a nu se face mamelucii ideieloru estravaganti ale onor'a si altor'a, — s'a formatu unu comitetu nationale, care cu mana secura indreptá nai'a causei nóstre nationale din comitatu. Ingrigirea acestui comitetu nu a fostu numai unilaterale, pentru cause politice, aceea s'a estinsu si preste cause nóstre culturale, formandu pre calea contribuirilor benevoli — unu *fondu*, din care distribuiá, dupa poteri, ajutorie teneriloru studinti din comitatu. Dupa promovarea de canonicu a dlui *Vlassa*, demnulu seu succesoru *I. Antoneli*, otielitu de esemplulu antecesorelui seu, nu cu mai pucienu zelu a continuatu oper'a inceputa. Intre aceste inprejurári cam pre la anulu 1864-65, damele, pre cari Dta le amintesci in interpelatiune, si la cari este inca de a se mai adauge si domn'a presiedintelui de tribunalu, *Susana László*, ne-am decisu a formá o *Societate de lectura*, a cărei scopu a fostu sengu singurelu: *inaintarea nóstre in cultura nationale*, prin lectura si conveniri.

Cumca noi am distribuitu si unu micu ajutoriu unoru juristi din Sabiniu, este a se multiumi intieleppei tîenute a comitetului nationale, carele considerandu că la prosperarea fondului seu de ajutorie, ca unu principalu isvoru a servitu venitul din balurele spre acestu scopu arangiate, pentru ca nu cumva dupa infintiarea Reuniunei nóstre s'el ne dividámu poterile, a abdisu in favorulu nostru de arangiarea indatenatoru baluri, sub conditiune, ca acelea arangiandu-le noi sub firm'a nóstre, din venitul acelor'a s'el pastrámu una parte anumita, de ajutoriu pentru studintii lipsiti, de sine intielegenduse, că pentru acést'a noi ne bucurámu de totu potentiosulu sucursu alu comitetului supra numitu.

Constituirea nóstre, in lips'a de statute scrise, s'a intemplatu pre bas'a unoru regule, verbalmente intre noi stipulate. Lasandu ne-amintite alte minutii, in fondu aceste determinatiuni consistau intru aceea, că societatea nóstre va portá numele „*Societate de lectura a damelor romane din Turda*” si că membru este fie-care va plati taes'a anuale de 2 fl. v.

a.; ér pentru casulu, candu unu membru ar încetá a-si plati taes'a anuale, acela se considerá ca de sine esitu din societate.

Cá ore *numai dame*, ori si barbati se potu face membri sub conditiunea de mai susu, nu erá precisatu, dara dupa cum recunoscu si domnele serori, *Carolina Muresianu* si *Catalina Ratiu*, in respunsulu din 16 sept. 1873, pre care lu-pretindi a se fi facutu conformu conclusului adusu in adunarea din 11 septemvre, tîenuta la cas'a Dtale, biblioteca a statu totu de un'a si la dispusetiunea barbatioru, cari intru adeveru cam pona la anulu 1866 au si participatu cu votu consultativu in adunările nóstre, si asiá dicendu densii au si datu direptiune societății nóstre. Dupa cum se pôte vedé si de acolo, că pre tempulu, cătu a fostu aici *Dlu Antoneli*, din-sulu a fostu si bibliotecariulu si secretariulu societății nóstre.

Pona la tempulu acest'a, intru adeveru tôte au mersu bine; biblioteca si cass'a societății erá in ordine, membrii plateau regulatu competint'a loru; dupa promovarea de vicariu a *Dlui Antoneli* inse, si dupa repausarca fostului vice-comite *Ioanu Groze*, au disparutu din mediloculu nostru si conducătorii nostri cei adevérati si neinteresati, ceace nu numai pentru Reuniunea nóstre a avutu urmări rele, dara chiar si pentru caus'a nationala a avutu celea mai desastrose rezultate; deore-ce din momentulu acest'a, in loculu zelului nationale, intaritu si cultivatu prin binefacători'a caldura a concordiei si amórei inprumutate, a inceputu a se ivi si estende blastematulu indiferentismu!

Dupa departarea dlui *Antoneli*, biblioteca si cass'a Societății, pre langa conspecte ti s'au transpusu Dtale, cu indrumarea, ca consultandu si pre vre-unu domnu mai versatu in literatura, s'el comandi laçutare librariu tramitarea cărtiloru ce veti aflá mai bune, avendu totu una data a-mi relatá despre rezultatu, éra eu in urm'a relatării Dtale fiindu detória a conchiamá numai decátu adunarea societatei nóstre.

Cărțile comandate au sositu, dara Dta pana in diu'a de asta-di nu mi-ai relatatu; cu tôte acestea eu cu vre-o 5 ani înainte de ast'a, am conchiamatu odata adunarea damelor, inse Dta — nu sciu din ce cauza, nu Te-ai prezentatu.

Din acést'a cauza, precum si din motivulu, că dela 1866 nice unulu din membrii nu si-a plaitu competint'a anuale, prin urmare toti trebuiá s'el simu considerati ca de buna voia esite din societate, precum si din motivele ce insasi Dta le aduci in respunsulu domneloru sorori *Carolina* si *Catalina*, tîenerea mai adese a siedintieloru a fost curatu *neposibila*.

Aceste desluciri a mele le considera ca de respunsu la interogările Dtale de sub nr.ii 1 si 2. —

Dela anulu 1866, tóta societatea nóstre se parea a suferi de una letargia, pana ce la 28 augustu 1873, o juna membra prin epistol'a sa deschisa, adresata Dtale, a venitu s'el ne destepte din nepasare, adacandu-ni aminte de detorint'a nóstre facia cu societatea nóstre de lectura.

Cam la 5-6 dile dupa acést'a, eu fora a fi fost rogata de cineva, din propriulu meu indemnu, am conchiamatu la una siedintia, la propria mea casa, pre damele ce au fost concursu la formarea societății, ca pre unele cari sciau mai bine statulu lucrului, despre care Dta aveai s'el ratiocinedi. — Dupa esmiterea cerculariului conchiamatoriu din 9 sept. — este dreptu, că Dta si inca unu Domnu pré mare si pré maturu, inse nu insuretielu, — ati venitu la mine, dara nice decátu nu de acea, ca s'el me faceti atenta, s'el conchiamu adunarea, fiindu că aceea o facusemu déjà, ci chiar din contra, ca in butulu litereloru mele conchiamatorie, déjà cerculate pre la fie-care dintre damele de mai susu, s'el emitu unu altu cerculariu, prin care s'el conchiamu adunarea — nu la mine, fora la cas'a Dtale; dupa ce inasa eu vi-am aretatu neposibilitatea d'a implini aceea, si dvostre totusi ati insistatu tare pre langa acea cerere, vediendu eu că tôte ratiunile numai ajungu nemicu, vi-am predatu epistol'a conchiamatoria, déjà cerculata, dicandu-vi: *faceti cu ea ce veti voi, dara eu nu mai potu schimba nimicu*, si Dvostre nu v'ati

confundatu, ei — neconsiderandu esceptiunile melo, v'ati apucatu si ati coresu cerculariulu meu conchiamandu in numele meu, totu pre diu'a de mine desifta, adunarea la cas'a Dvostre! — si dupa una astufeliu de procedere,

Dta mai binevoiesci a me intrebá, că ore eu de ce nu am participatu la adunarea din 11 septembre, tîenuta la cas'a Dtale?!!

Dar pentru ca atátu Dta, cătu si on. publicu s'el se convinga mai bine, cumca, Dta nu esci tocmá asiá de timida, pre cum voiesci a aparé, fie-mi iertatu a me folosi de una ilustrare, si anume: in interpelarea Dtale ai unu pasagiu, unde dici: „ca membra a societatei, semtiendu-me vetamata in onórea mea, marturisescu, că am asteptatu cu mare ne-astemperu trei septemani lunge, ca s'el convoci adunarea membroru, spre cercetarea si constatarea adevérului, dara Dta nu ai facutu acést'a.” —

Cine au urmaritu cu atentiune polem'a escata intre Dta si acea juna membra, rogu s'el nu pregete a luá la mana diariulu „*Albina*” nr. 65, si „*Telegrafulu*” Rom. nr. 67, si se va convinge, că epistol'a acea deschisa, adresata Dtale este dáta din 28 Aug. 1873, că dela datarea ei pana ce au sositu la Redactiuni, pana s'a publicatu si astu feliu publicata pana ce a retornatu la Turd'a, i-a trebuitu restimpu de 7 dile celu pucinu, prin urmare la cunoscentia mea a potutu s'el vina numai in 4 ori 5 sept, éra eu, dupe cum Dta insasi marturisesci, prin cerculariulu meu din 9 sept. am conchiamatu pre dame; asiá dara pana si unu omu, care are numai una mica ideia despre alfabetulu matematicu, fora greutate se pôte convinge, că dela 5 sept. pana la 9 sept. dupa-ce septemana stá din 7 dile, nu potu fi nice trei septemani scurte, cu atátu mai pucinu lunge!

Dupa adunarea tîenuta in 11 septembre la cas'a Dtale, a armatu cunoscutulu respunsu alu domneloru sorori, éra respunsulu acestui'a i-a urmatu una replica, subscriisa de *Dn'a Maria Vladutiu*, in carea eu am fostu provocata s'el conchiamu adunarea întrogei inteligentie, ca s'el decida despre sörtea si venitoriulu societății nóstre de lectura.

Eu purcediendu din convingerea că, dupa ce dela anulu 1866 nece un'a dintre domnele de Dta amintite, nu a plaitu taes'a de 2 fl. v. a. prin urmare in intielesulu conditiuniloru verbalmente intre noi stipulate, nice un'a nu si-ar poté arogá unu dreptu mai mare in consultarea despre sörtea societatei; purcediendu din convingerea, că biblioteca este proprietatea complexului dameloru romane din Turda, pre 9 noembre 1873 am si conchiamatu pre tote femeile, cari potu avé pretensiunea d'a se numerá intre dame — la una conferintia, ca s'el decidemu despre sörtea societatei.

La acést'a conferintia s'au si prezentatu mai tôte celea conchiamate; inse indata dupe deschiderea siedintiei, Dta ai fost carca ai facutu esceptiunea că 4 din damele presente pentru cuventulu că n'ar fi membre, nu potu participá cu votu decisivu, si desi prin argumente neresturnabili Ti s'a aretatu, cătu-ti este de nefundata parerea acést'a, totusi pentru evitarea neplaceloru, dupe-ce ne-am convinsu, că erai forte dispusa a cautá nodu in papura, Ti-am primitu parerea, si la aducerea concluseru ai participatu numai Dta cu pretinsele membre.

Conclusulu meritorialu alu acestei conferintie a fostu: 1.) că societatea de lectura si pre venitoriu s'el remana a nóstre sub numele de „*Societate de lectura a femeiloru romane din Turd'a*” 2.) că la aceea pre venitoriu si barbati s'el se póta face membrii cu votu decisivu, si 3.) că pentru prelucrarea unui proiectu de statute, pre bas'a principiiloru adoptate, s'a alesu una comisiune de trei, carea incunoscentiendu-me despre finirea elaboratului seu, cu numai decátu s'el conchiamu adunarea întrogei inteligentie de in locu, ca eu totii impreuna s'el potemu desbato statutele.

Si Dta in butulu conclusulu acestui'a, adusu in 9 nov. cu concursulu Dtale, si fora modificare verificatu in siedintia din 30 nov. nu pregetasi sub nrulu 3 alu interpelării Dtale a me intrebá că: cu ce dreptu am conchiamatu la constituent'a din 30 noembre întreaga inteligentia din locu?!

S'el trecemu acuma la constituent'a din

30 noembre. st. n. cu care ocaziune am versatu lacrima de bucuria, vediendu că totu inteligentia cu Dta de impreuna, ne considerandu pucinatatea persoanei mele, oi avendu in vedere numai salutea scopului presfirtu nu au pregetatu a se infacisii; dara doresc aceste lacrima de bucuria in curundu s'el trebuitu a se preface in lacrima de durere, fiindu că abia ce am deschisu adunarea, acuma Dta, sustienuta de unu barbatu mare si scriosu, acusi acestu barbatu mare si scriosu, carele are pretensiunea d'a se numerá intre conducătorii natiunei, sustienutu de Dta in cepureti a ne disputá legalitatea si me atecreti atátu pre mene, cătu si pre întrege adunarea cu una patima si vohemintie neesplicabila, si folosindu-me de expresiuni Dtale, — ca si cum ar fi fostu votu de unu asaltu in contra inimiciloru. — Si candu in butulu atacului Dvostre, adunarea, — carea nu erá condusa de interpersonali — n'au lasatu a se rapí de pasim fora cu multu tactu si moderatiune si-a continuatu oper'a reconstituirei, acestu barbatu mare, dela care am fi pretinsu s'el ne servim de esemplu de moderatiune, fiindu că m'au primitu propunerile, ce tienteau a intru duce in societatea nóstre domni'a indiferentismului, a apatiei si indolintiei, acestu barbatu, diu in socitu de dlui P. R. ni-a parat adunarea si preste câteva momente i-ai amatu si Dta insocita de *Dn'a Catalina Ratiu* dara multiumita prudentiei celoru 20 membru, cari s'au scandalisatu pre unu momentu nu s'au confundatu inasa de procederea Dvostre, căci si au si finitu oper'a reconstituirei alegandu-si oficialii si predandu biblioteca pre langa inventariu, noiei bibliotecarese.

Si — apoi acuma dupa o astu feliu procedere inca Data ai temeritatea a me intrebá: cum de nu am predatu biblioteca in diu'a urmatoria dupa reconstituire, espusulu Dtale tramisulu, *Dlui Partenie Ratiu* acestui micu despotu alu nostru.

Stimata nepóta! fiindu că 'su pré datu minata, ca sub nici unu pretestu s'el nu continuu acést'a, permite-mi înainte de a cheiá rogarea, ca — dupa-ce societatea nóstre de lectura s'a reconstituitu pre bas'a unoru statute prelucrate dupa principiile noi adoptate; dupa ce conducerea afacerii societății am concrediu'tu unui comitetu, spre care sum secura, că si-va implini d'arintia cu demnitate; dupa-ce reconstituirea societatei nóstre este salutata cu o viua bucuria din partea lamurei inteligentiei nóstre din locu si juru, cea-ce se pôte vedé si de acolo, că abia ce am reconstituitu, si numaru membriloru se urcă peate 30; dupa-precum mi-place a crede, si Dta inca nu doritu si nu doresci alt'a, decátu reconstituirea definitiva a societății nóstre: s'el binevoiesci si Dta pe venitoriu a nu ni denegá cursulu Dtale, pentru ca astfelu cu potu unite s'el potemu sustiené si conservá acestui micu elenodiu alu vietiei nóstre nationale aici! —

Carea cu cordiala salutare Ti remana binevoitória matasi
Maria Ratiu.

Publicatiuni taesabili.

„ALBINA”

Institutulu de creditu si de economie in Sibiu.

Terminulu pentru respunderea nóstre a 10. si celei din urma, de 10 fl. dupa certificatele de actiuni ale institutului nostru, e 1. februaru a. c. Dup incurgerea acestei rate certificatele voru schimbá in sensulu §-lui 10 de statute, cu *Actiuni definitive*. Diu'a, care va începe espeduirea acestor'a modalitatile mai de aprópe, se voru face conoscute prin publicatiune a-nume.

Sibiu, 5 ianuaru 1874. 3-
DIRECTIUNEA INSTITUTULUI.